

УДК 784.7:78.071.1/.2(477)Морозов
DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231211>

Олійник І. І.

Олійник Іванна Іванівна — аспірантка кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6275-1593>

olivanocka@gmail.com

© Олійник І. І., 2021

БАТЯРСЬКІ ПІСНІ У ТВОРЧОСТІ ВІКТОРА МОРОЗОВА

До 70-річчя музиканта

Завдяки творчій діяльності відомого українського музиканта Віктора Морозова на початку 1990-х років набули популярності авторські українські пісні, особливо група необатярських пісень. Джерелом інспірації були батярські пісні — унікальний феномен музичного життя Львова, що побутував у період другої половини XIX — першої XX століття. Три альбоми Віктора Морозова — «Тільки ві Львові», «Серце батяра» та «Батярський блюз» становлять одну лінію трансформації батярських пісень: від максимально наближеного до автентичного звучання міжвоєнних батярських, і аж до нових авторських — необатярських пісень. Кожен із досліджуваних альбомів виявляє себе як крупний жанр, структура якого має розгорнуту музичну драматургію. Важливу роль у її творенні відіграє жанрово-інтонаційна характеристика пісень. З них найбільш уживаними є полька і вальс, які частіш за все чергуються між собою, утворюючи пару «жартівливо-веселе й ліричне». На рівні ладової організації старі батярські пісні звучать переважно в мажорних тональностях з яскраво вираженою танцювальністю в мелодії, а необатярські — у мінорних, з опорою на романсовість у мелодичній лінії. Особливістю необатярських пісень є жанрові міксти: поєднання ритміки, фактурних та інтонаційних зворотів вальсу й романсу, танго й польки, танго й романсу тощо. За очевидними сюжетними групами пісень завдяки вербальним та виключно музично-інтонаційні алюзіям формується складна мережа смислових асоціацій. У багатьох аспектах вона перегукується з принципами циклізації академічних жанрів, зокрема романтичної вокально-інструментальної сюїти.

Ключові слова: творчість Віктора Морозова, батярські пісні, міська музика Львова, необатярство, драматургія музичного альбому.

Постановка проблеми. Батярство — популярна й обговорювана тема; явище, яке набуло поширення в міжвоєнні роки і стало справжнім брендом міста Львова. Батярські пісні є інтонаційною базою творчості сучасних академічних композиторів, що підтверджує їх глибокий потенціал. Окрім цього, вони отримали нове життя завдяки творчості В. Морозова, який видав альбом батярських і два альбоми необатярських пісень. Цей музичний пласт і його жанрово-інтонаційні параметри ще не були в центрі уваги авторів музикознавчих досліджень, що визначає **актуальність теми статті**.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як явище соціальне, яке має власний жаргон і культурні традиції, субкультура батярства уже стала предметом багатьох наукових досліджень польських та українських учених: Урсули Якубовської¹,

¹ Jakubowska U. Mit lwowskiego batiara. Warszawa : Instytut Badan Literackich, 1998. 351 s.

(Urszula Jakubowska), Андрія Козицького¹, Ольги Харчишиної², Юрія Винничука³, Наталії Космолінської⁴, Вітольда Шолгіні⁵ (Witold Szolginia). Проте дослідження необатарських пісень, зокрема в ракурсі їх жанрово-інтонаційної характеристики, драматургії альбомів здійснюється вперше.

Мета статті — охарактеризувати творчий внесок Віктора Морозова у популяризацію батярських пісень, на основі аналізу виявити їх жанрово-інтонаційні особливості, принципи їх циклізації в альбомах автора, розкрити генетичні зв'язки між батярськими та необатарськими піснями.

Виклад основного матеріалу. За радянської влади, після Другої світової війни культурно-мистецьке життя на галицьких землях, що увійшли до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки, зазнало значної деформації. Зокрема, був зупинений розвиток міської культури Львова в її національних проявах: заборонені спілки просвітницького спрямування, проведення концертів і масових заходів із залученням етнічно ідентифікованої музики та вистав. Попри зусилля інтелігенції міста зберегти національно-культурну відокремленість, відродити традиції, що були започатковані в передвоєнні роки, стало можливим тільки в 1990-х роках із розпадом СРСР. Саме в цей час відновило діяльність театр-кабаре «Не журись» (1988), активом якого стали Віктор Морозов, Андрій Панчишин, Юрій Винничук, Тарас Чубай, Остап Федоришин. Продовжуючи традиції театру-рев'ю «Веселий Львів», що діяв протягом 1941–1944 років, автори залучали до вистав пісні українських січових стрільців і вояків УПА, старі батярські та нові, так звані, «необатарські» пісні. Театр «Не журись» у зазначеному зірковому складі існував лише три роки, проте учасники продовжили популяризацію його традицій уже у власній творчості. Серед них музичним амбасадором став Віктор Морозов — автор альбомів, що відродили забутий пласт батярських пісень.

В. Морозов — композитор-пісняр, бард, перекладач, і, мабуть, найпопулярніший необатар сучасності. Як перекладач, він набув особливого визнання завдяки перекладам серії романів про Гаррі Поттера, творів Ернеста Гемінгвея «Прощай, зброє», «Мати і не мати», повістей Роальда Дала «Чарлі і шоколадна фабрика», «Матильда» та інших. Саме В. Морозов спільно із зібраним ним ансамблем «Батяр-бенд Галичина» вперше записав альбом батярських пісень, що мав назву за однойменною популярною піснею «Тільки ві Львові» (2002). Прем'єрне виконання альбому відбулось 12 листопада 2002 року в рамках акції «Зустріч культур» (Прага, Чехія). «Дивувався, чому ніхто не записує ті пісні. Були хіба полонізовані версії. Вирішив,

---

¹ Козицький А. М. Батяри // Енциклопедія Львова : у 4 т. Т. 1 : А–Г / за ред. А. М. Козицького та І. З. Підкови. Львів : Літопис, 2007. С. 190–192.

² Харчишин О. М. Український пісенний фольклор в етнокультурі Львова: трансформаційні процеси, міжкультурні пограниччя : монографія / Ін-т народознавства Нац. акад. наук України; передм. С. П. Павлюка, Р. Ф. Кирчіва. Львів : Простір-М, 2011. 368 с.

³ Праці Ю. П. Винничука: 3 дурної голови // Телевізійна служба новин ТСН. 2014. 30 жовтня. URL: <http://tsn.ua/analitika/z-durnoyi-golovi-389006.html> (дата звернення: 02.11.2020); Субкультура львівських батярів (Записала Лілія Кузик) // Zaxid.net. 30 листопада. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?subkultura_lvivskih_batyariv&objectId=1117312 (дата звернення: 12.12.2020).

⁴ Космолінська Н., Охріменко Ю. Homo leopolensis esse // Ї : незалежний культурологічний часопис. 2004. № 36. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n36-1texts/kosmolinska.htm> (дата звернення: 06.10.2020).

⁵ Szolginia W. Batiar i jego bałak // Lwów i jego mieszkańcy. Wydanie specjalne tygodnika Przekrój. 1991. URL: <http://www.lwow.home.pl/przekroj/batiary.html> (дата доступу 20.11.2020).

що треба за це взятися самому»¹. В альбомі «Тільки ві Львові» В. Морозов узяв за мету відтворити максимально автентичне звучання старих пісень: «Хотів, щоб то не виглядало відшліфованим, а ніби десь у кнайпі ті пісні граємо»². Вербальну компоненту репертуару українізували Б. Стельмах та Ю. Винничук.

Основою альбому стали старі батярські пісні, створені до початку Другої світової війни. Мелодії і тексти 14-ти пісень (окрім останньої «Файдулі фай») у їх оригінальному вигляді містяться в найбільш повній збірці львівських міських пісень «Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku» Єжи Габели (Jerzy Habela) та Зофії Куржової³ (Zofia Kurzowa). Тематичний вектор, що є спільним для всіх пісень альбому – веселе батярське життя: розваги, бійки, забави в кнайпах, любовні пригоди розбишак. Жанровою канвою пісень стали популярні танці міжвоєнного періоду: полька (пісні №№ 1, 3, 5, 7, 9, 10, 12, 13), вальс (№№ 2, 4, 8), штаєр (№ 6) і танго (№ 11). Майже всі пісні циклу звучать в мажорному ладу, що є характерною ознакою більшості довоєнних батярських пісень. Ліричним центром циклу стала пісня № 4 «Панна Францішка», що є драматично-іронічною баладою про нещасливе кохання львівських Ромео і Джульєтти – дочки різника і бідного фризiera. Жанровий, темповий (жваві польки й розмірені вальси, штаєр, танго), метричні контрасти (чергування дводольних і тридольних пісень) є головними драматургічними принципами альбому «Тільки ві Львові» (таблиця 1).

Таблиця 1.

Альбом «Тільки ві Львові» (2002)

№ з/п	Пісня	Автор тексту/музики	Жанрова основа	Тональність
1.	Батяр я си, батяр	Автори невідомі	Полька	F
2.	Тільки ві Львові	Е. Шлехтер / Г. Варс	Вальс	e / E
3.	В стрийськiм парку на фестині	Автори невідомі	Полька	G
4.	Панна Францішка	Автори невідомі	Вальс	d
5.	Там на балю ветиранив	Автори невідомі	Полька	G
6.	Коли музичка загра штаєра	Автори невідомі	Штаєр (6/8)	B
7.	Я хлоп си пускачи	Автори невідомі	Полька	Es
8.	З даля від гвару	Автори невідомі	Вальс	F
9.	За ругатков на забаву	Автори невідомі	Полька	D
10.	Вже дванайцять б'є мені	Автори невідомі	Полька	E
11.	Личаківське танго	Автори невідомі	Танго	D
12.	Цьотка Бандзюхова	Автори невідомі	Полька	F
13.	Файдулі, фай	Автори невідомі	Полька	D

¹ Сабадишина Ю. Тільки ві Львові. Віктор Морозов про батярів, Гаррі Поттера та місто як пуп землі // Твоє місто. 2018. 29 березня. URL: http://tvoemisto.tv/exclusive/viktor_morozov_pro_batyariv_garri_pottera_ta_lviv_yak_pup_zemli_92325.html (дата звернення: 11.11.2020).

² Там само.

³ Habela J. Kurzowa Z. Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku. Wyd. 2. Kraków : Polskie Wydaw. Muzyczne, 1997. 339 s.

Продовжуючи лінію авторських батярських пісень, що створювались до 1939 року для кабаре, радіо й кіно, В. Морозов та його творча група пишуть нові, названі музикантами необатярськими. Уперше такі пісні були презентовані в **альбомі «Серце батяра»** 2010 року. Авторами поетичних текстів пісень збірки стали Юрій Винничук та Андрій Панчишин¹. Серед трьох батярських альбомів «Серце батяра» став своєрідною перехідною ланкою між переспівуванням старих батярських і творенням сучасних необатярських пісень. Про цей задум автора йдеться у передмові до альбому: «Маєстро М. щиро переконаний, що ми годні подвинути достойний чин відродження батярського “арту”. Поетові П., натомість, високих амбіцій становчо забракло. Йому б лишень урятувати від забуття те, що ще лишилося в слабнучій пам'яті... А музики, яких була більшість, сказали, що будуть грати зараз і тут, а що було, і що буде, мають глибоко десь. І, певно, їх таки рація»². З огляду таких художніх завдань, результатом стало максимально близьке відтворення оригінальних батярських пісень як у вербальній, так і в інструментальній складових; сміливе використання сучасних образів, неологізмів, музичних засобів популярної музики у творенні необатярських пісень.

Альбом містить 19 пісень, об'єднаних одним тематичним вектором — багатогранне життя батяра початку ХХ століття й сучасного — необатяра. Частина пісень це історії окремих, найбільш яскравих персонажів міста Львова, оспіваних міцним батярським словом («Зеник», «Абрам», «Дорота»). Також тут пісні-замальовки з нелегких батярських буднів, що часто представлені в жанрі балади («Баль у Бомбаха», «У Бомбаха файна гара», «Серце батяра», «Кнайпа зацофана», «По мені не дзвони дзвонять», «Файка», «Прошу пані», «Бий гулі», «Останній бублик»). Серед них також і пісні-одирідному місту: «То було так давно», «Батярський рай», «Чорна кава» (таблиця 2).

Таблиця 2.

Альбом «Серце батяра» (2010)

№ з/п	Пісня	Автор тексту/музики	Жанрова основа	Тональність
1.	Зеник	А. Панчишин / В. Морозов	Полька / вальс	d / e
2.	Дорота	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс	c / d
3.	Абрам	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	d
4.	То було так давно	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс	h
5.	У Бомбаха файна гара	Автори невідомі / переклад Ю. Винничук	Полька	D
6.	Баль у Бомбаха	Автори невідомі / переклад Ю. Винничук	Вальс	B
7.	Батярська любов	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	d
8.	Серце батяра	Е. Шлехтер / Г. Варс / переклад Ю. Винничук	Вальс	c / C
9.	Кнайпа зацофана	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	e

¹ Білан Б. Батяр Андрій Панчишин: «Своєю творчістю я будую Львів догори ногами» // Час і події. 2013. 23 травня. URL: <https://www.chasipodii.net/article/11713/> (дата звернення: 13.09.2020).

² З передмови до альбому: Віктор Морозов, Батяр-Бенд Галичина «Серце батяра». Львівські батярські пісні [компакт-диск]. MO Productions. Україна, 2010.

№ з/п	Пісня	Автор тексту/музики	Жанрова основа	Тональність
10.	По мені не дзвони дзвонят	Автори невідомі / переклад А. Панчишин	Траурний марш	a
11.	Батярський рай	А. Панчишин / В. Морозов	Танго	e
12.	Прошу пані!	А. Панчишин / В. Морозов	Танго	G / e
13.	Брами вже замкнули (Колискова)	Е. Шлехтер / Г. Варс / переклад А. Панчишин	Блюз	A
14.	Файка	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	c
15.	Бий гулі	В. Неборак / В. Морозов	Полька	F / d
16.	Львівське пиво	Ю. Винничук / В. Морозов	Полька	C
17.	Чорна кава	Ю. Винничук / В. Морозов	Танго	cis
18.	Останній бублик	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	A
19.	Жарівка	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	C

Образно-тематичну сферу альбому умовно можна розподілити на дві групи: жартівливо-танцювальну й лірико-баладну. Кожна з них має відповідні художні засоби. Мінорний лад, помірний темп, пісенна мелодика, багатострофна оповідь із філософсько-іронічним висновком властива ліричним баладам, серед яких «Зеник», «Дорота», «То було так давно», «Батярська любов», «Батярський рай», «Прошу пані» та інші. Мажорний лад, швидкі темпи, мелодика з опорою на тони головних тризвуків, чіткі танцювальні каданси та інструментальні награвання між вокальними строфами властиві пісням «У Бомбаха файна гара», «Баль у Бомбаха», «Бий гулі», «Львівське пиво», «Останній бублик» та інші. Характерною ознакою стає колективний заспів у кадансах строф, які часто мають закріпленій за інтонацією повторюваний текст (такі заспіви звучать у піснях «Абрам», «Дорота», «То було так давно», «У Бомбаха», «Баль у Бомбаха», «Батярська любов», «Серце батяра», «Кнайпа зацофана» та інших).

На інтонаційному рівні матеріалу перших дев'яти пісень яскраво виражені поліетнічні мотиви, що вказують на характерну для початку ХХ століття етнічну амальгаму населення Львова. Зокрема, виразно проступають звернення до єврейської народної музики у скрипкових і кларнетних соло з використанням гуцульського ладу. Творці альбому тонко відчули й підкреслили єврейський мелос, який, безумовно, впливав на вуличну музику Львова й батярські пісні, адже більшість музикантів міста були єврейського походження. Найбільш яскравими фрагментами альбому з єврейським колоритом є цитата танцю «7/40» у пісні «Абрам», скрипкова партія при згадці про музиканта Мойшка в пісні «Кнайпа зацофана».

Цілісність альбому «Серця батяра» як вокального циклу формується завдяки принципу контрастності. Окрім сюжетних зіставлень, у цьому ракурсі найбільш очевидною є жанрова опора пісень (таблиця 2). З них часто вживаними є полька й вальс, які частіш за все чергуються між собою, утворюючи пару «жартівливо-веселе — ліричне». Такий алгоритм простежуємо в перших дев'яти піснях циклу. Проте з десятої пісні («По мені не дзвони дзвонят») відбувається різкий жанрово-драматургічний поворот — поява траурного маршу, після якого звучать танго, пісня в блюзовому стилі, польки на сучасну манеру з використанням вербальних неологізмів. Починаючи з пісні № 11 «Батярський рай», читаємо: «там батяри п'ють шампана», у пісні № 12 «Прошу пані»: «а такі паньчохи роблять тільки влохи», «Прошу пана! Я пор'єдна дівка, Крем з айвону

на фризурі тафт». У пісні № 16 «Львівське пиво»: «Робить з хлопа супераса», «На Погулянці у Львові колись / Три файних хлопа на пиві зійшлись. / Що з цього вийшло, лишень подивись — / Хлопці створили театр “Не журись!”». У пісні № 18 «Останній бублик»: «Лапала їх поліція по всій землі Галіції / Та були підлі зlodії хитріші від поліції» з використанням невластивих старим батярським пісням заспівом з німецькими словами: «Та-рі-ді, ойра, Маруська, айн, цвай, драй!». У № 19 «Жарівка»: «Та що там ціле місто, / Для неї то дрібниці. / Світити б так від Бродів / До польської границі». Ці фрази у піснях №№ 11–19 дають чітке посилення до покоління необатяр — спадкоємців давньої львівської субкультури з новими актуальними їм сюжетами та лексикою.

На рівні музичної мови, окрім використання неологізмів та сучасних міжвоєнній моді музичних жанрів, відбулося багато трансформацій. Так, у № 13 «Колисковій», окрім осучаснення міжвоєнної пісні через жанр і блюзову стилістику, за вербальною компонентою пісня стає колисковою дочці, замість колискової для сусідки батярів Щепка й Тонька, як це було в оригіналі фільму «Włoczęgi»¹ («Волоцюги»). У № 14 «Бий гулі», створеній на текст Віктора Неборака, проводиться чітка паралель до пісні «Файдулі-фай» із першого батярського альбому «Тільки ві Львові». На це вказує використання того ж заспіву «файдулі фай, файдулі фай» і жанру польки. Цікаво, що текст пісні «Файдулі-фай» в альбомній версії В. Морозова складається з фрагментів кількох старих батярських пісень: «Na ulicy Kupernika» та «U Bombacha fajna wiara». Самої ж мелодії пісні та заспіву «файдулі, фай» не знайдено у збірниках батярських пісень до 1939 року. Імовірно, це пов'язано з тим, що мелодія і заспів з'явилися у народних версіях пісні значно пізніше (після 1950-х років) і ще не були зафіксовані письмово. У доступних у мережі Інтернет виконаннях твору В. Морозовим текст має й інші варіанти продовження, що звучать у характері коломийок-анекдотів.

Як було зазначено, ключовим номером циклу стала пісня № 10 «По мені не дзвони дзвонят». Контрастна за тематикою і музичним викладом, вона стає своєрідним вододілом усього циклу, що підкреслено її розміщенням у його центрі. Траурний марш озвучений хриплим, моторошним голосом під супровід духового оркестру. Основна тональність пісні — *ля мінор*, що є найнижчим тоном серед тональностей циклу. Оповідь у тексті звучить від імені небіжчика-батяра, який виголошує свої побажання як його мають поховати й пом'янути. Важливо, що це також переспів старої батярської пісні. Усі пісні циклу, які звучать до «По мені не дзвони дзвонять», утілюють старий батярський світ, що існував до початку Другої світової війни. Це підкреслено насамперед вербальною складовою: батярський жаргон, характерні місця і райони Львова, історичний контекст. Жанровою основою пісень №№ 1–9 є виключно полька й вальс. Серед перших дев'яти є і п'ять батярських пісень довоєнних років в українському перекладі Юрія Винничука (№№ 5, 6, 8, 10, 13), нотний текст яких знаходимо, зокрема, й у збірці Є. Габели та З. Куржової². Смерть, оспівана в десятій пісні «По мені не дзвони дзвонят» постає символом переходу з реального світу в уявний, у площину світлої пам'яті. Цей музичний знак органічно вписується в образність романтичної естетики. Такий спосіб організації циклу був використаний і в «Карнавалі» Р. Шумана, де центральна п'єса циклу № 9 «Сфінкси» є знаком переключення від узагальнених образів у потойбічний світ уявних портретів.

---

¹ Польський комедійний фільм «Волоцюги» («Włoczęgi») знято у Львові 1939 року. Режисер Міхал Вашинський (Michał Waszyński).

² Habela J. Kurzowa Z. Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku. Wyd. 2. Kraków : Polskie Wydaw. Muzyczne, 1997. 339 s.

Ще один необатярський альбом — «**Батярський блюз**» також записав Віктор Морозов із гуртом «Батяр-бенд Галичина». У передмові до компакт-диску підкреслено ідею відродження батярської пісні шляхом її сюжетного й жанрово-інтонаційного переосмислення: «Зеник завше сі вертає, а батярський блюз ніколи сі не скіньчи»¹. Альбом, за винятком одного каверу на міжвоєнну батярську пісню «Львівська гітара», створений на основі нового авторського матеріалу (таблиця 3).

Таблиця 3.

Альбом «Батярський блюз» (2013)

№	Пісня	Автор тексту / музики	Жанрова основа	Тональність
1.	На пляцу Пруса	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	c
2.	Остатний батяр	А. Панчишин / В. Морозов	Танго / полька	h
3.	Мандоліна, гітара і бас	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс / романс	e
4.	Холера	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	h
5.	Войтик	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс	h
6.	На Кульпаркови	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	h
7.	Мій татуньо	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	F/d
8.	Пані Франі	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс	f
9.	Батярський блюз	А. Панчишин / В. Морозов	Блюз	e
10.	На цвинтарі	А. Панчишин / В. Морозов	Траурний марш	d
11.	Забава	А. Панчишин / В. Морозов	Танго / полька	c
12.	Човен	А. Панчишин / В. Морозов	Танго / романс	h
13.	На Краківськiм базари	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	a
14.	Матолок	А. Панчишин / В. Морозов	Вальс/романс	c
15.	Марися	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	d
16.	На Професорській Кольонії	А. Панчишин / В. Морозов	Полька	c
17.	Львівська гітара	Е. Шлехтер, український текст Б. Стельмах / В. Тиховський, Є. Ландовський	Танго / романс	c/C
18.	Батярська коляда	А. Панчишин / В. Морозов	Коляда	Es

Жанрову основу пісень становлять також згадувані вальс (№№ 3, 5, 8, 14), полька (№№ 1, 4, 6, 7, 13, 15, 16), танго (№№ 2, 11, 12, 17). Проте особливістю альбому є жанрові міксти як нове осмислення батярських пісень: поєднання ритміки і фактурних зворотів вальсу та романсових інтонацій у №№ 3, 14, також мікст танго з полькою №№ 2, 11, танго й романсу в №№ 12, 17. Родзинкою альбому стала «Батярська коляда», що звучить у багатоголосному вокальному викладі *a cappella* й виводить

¹ З передмови до альбому: Віктор Морозов, Андрій Панчишин. Батярський блюз. Львівські батярські пісні [компакт-диск]. MO Productions. Україна, 2013.

батьярські пісні в площину ансамблево-хорової фактури академічного типу. Більшість пісень циклу написано в мінорному ладі, що підтверджує тенденцію до створення необатьярських пісень у ліричному руслі.

Ще більш яскраво, ніж у попередніх, в альбомі «Батьярський блюз» виражена звукообразність: імітація звуків швидкої допомоги, звуки трамваю, велика кількість розмовних вставок і діалогів. Ще більше тут алюзій і запозичень з інших пісень: зокрема цитата пісні «Трамвай за трамваем» у першому номері «На пляці Пруса», цитування в № 10 траурного маршу Ф. Шопена. Остання, за аналогією до попереднього альбому «Серце батьра», у «Батьярському блюзі» розташована в центрі альбому. Проте тут вона продовжує лінію авторських необатьярських пісень, де уже звичні теми, сюжети вміщені в нові, сучасні контексти. Драматургічною кульмінацією альбому є номер № 17 «Львівська гітара» — єдина пісня, у якій знову перетинаються батьри й необатьри. Куплети однієї з останніх батьярських пісень (1939; музика Е. Шлехтера, текст В. Тиховського, Є. Ландовського) звучать як лірична присвята-освідчення в любові до Львова під неспішний гітарний супровід. Приспів — жвавий, у мажорному ладі, зі змінним метром, танцювальними заспівами «ой, діраді, ра...», що стає різким переключенням у танцювальний світ безупинного свята. Сама композиція пісні підкреслює загальну природу батьярських пісень, вдало збережену й авторами необатьярських пісень: поєднання веселого, трагічного, комічного, ліричного в їх нероздільному зв'язку, як колись у батьярських піснях, так і тепер. Символічно, що після «Львівської гітари» звучить саме «Батьярська коляда», у якій автори поглиблюють парадоксальність феномену нових батьярських пісень завдяки поєднанню з релігійним сюжетом. Контрасти циклу на рівні жанру, темпу, ладово-гармонічного плану, розширення художньо-музичного інструментарію формують колористичну драматургію необатьярського альбому «Батьярський блюз».

Висновки. Детальний розгляд трьох альбомів переконує, що кожен із них розкриває себе як крупний жанр, структура якого вибудовує розгорнуту музичну драматургію. У багатьох аспектах вона перегукується з принципами циклізації академічних жанрів, зокрема вокального циклу і програмної сюїти. Основою драматургічного розвитку в альбомах є метод контрасту на рівні образно-тематичної, жанрової, темпово-метричної організації. Окрім цього, усі три альбоми утворюють одну лінію трансформації батьярських пісень: від максимально наближеного до автентичного звучання міжвоєнних пісень і до сучасних авторських, необатьярських, створених на основі новочасних жанрів.

Нові сюжети і теми вербального тексту необатьярських пісень безпосередньо апелюють до оригінальних періоду перших львівських батьр на початку ХХ століття. Так, у центрі уваги знову стали любовні пригоди батьр, боротьба за авторитет і повагу серед представників субкультури, любов до рідного міста, прославлення безстрашності, вільнолюбного безжурного життя, не обтяженого законами, страхом; при цьому герої мають батьярський кодекс честі й моралі; їм властиве реалістичне, часто іронічне ставлення до згадуваних подій. У необатьярських піснях зберігаються характерна локальна говірка, що включає комбінування лексики різних мовних систем. Застосування лексичних перекручувань, нецензурної лексики набуває нового втілення завдяки сучасним неологізмам, запозиченням. Виконують пісні, як і раніше, виключно чоловіки, а головною жанровою канвою залишається танець — полька, вальс, танго, штаер та інші. Тобто, у необатьярських піснях зберігаються всі основні параметри оригінальних батьярських пісень, хоча виконують їх не представники субкультури, а культурна еліта сучасного міста. Органічно втілюється й феномен подвійної природи

батарської пісні, що виражений через поєднання анонімних і авторських пісень до воєнного часу та необатарських, створених авторами альбому. Головним стремлінням авторів, як зазначають вони самі в різних інтерв'ю, стало творити музику без політики, без соціальних проблем — тло міста і батярська пристрасть.

Завдяки творчій діяльності В. Морозова і «Батяр-бенду» у масовій свідомості сучасних львів'ян поняття «батарського фольклору» асоціюється саме з ними, що підтверджується численними публікаціями. Їхня музика стала поштовхом до відродження моди на батярство. Батарські й необатарські пісні почали виконувати й інші естрадні гурти: «Брати Гадюкіни», «Роялькіт», локальні львівські розважально-музичні гурти «Шклівські батяри», «Підгаєцькі батяри» та інші. Необатяри на чолі з В. Морозовим в альбомах «Тільки ві Львові», «Серце батяра» та «Батарський блюз» свідомо апелюють до батярських пісень, маючи за мету дати нове життя батярському пісенному жанру в контексті сучасних музичних тенденцій, урятувати унікальний феномен від забуття, переосмислити в контексті реалій сучасності. Завдяки концептуальному підходу до створення цих альбомів, авторам вдалось не тільки органічно продовжити музичні традиції батярства, а й надати їм нового життя на новому, ще більш яскравому художньому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білан Б. Батяр Андрій Панчишин: «Своєю творчістю я будую Львів догори ногами» // Час і події. 2013. 23 травня. URL: <https://www.chasipodii.net/article/11713/> (дата звернення: 13.09.2020).
2. Винничук Ю. З дурної голови // Телевізійна служба новин — ТСН. 2014. 30 жовтня. URL: <http://tsn.ua/analitika/z-durnoyi-golovi-389006.html> (дата звернення: 02.11.2020).
3. Винничук Ю. Субкультура львівських батярів (Записала Лілія Кузік) // Zaxid.net. 30 листопада. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?subkultura_lvivskih_batyariv&objectId=1117312 (дата звернення: 12.12.2020).
4. Козицький А. М. Батяри // Енциклопедія Львова : у 4 т. Т. 1 : А–Г / за ред. А. М. Козицького та І. З. Підкови. Львів : Літопис, 2007. С. 190–192.
5. Космолінська Н., Охріменко Ю. Homo leopolensi esse // Ї : незалежний культурологічний часопис. 2004. № 36. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n36-1texts/kosmolinska.htm> (дата звернення: 06.10.2020).
6. Морозов Віктор (офіційний сайт). URL: <http://www.victormorozov.com/ukr/frame.html> (дата звернення: 04.12.2020).
7. Сабадишина Ю. Тільки ві Львові. Віктор Морозов про батярів, Гаррі Поттера та місто як пуп землі // Твоє місто. 2018. 29 березня. URL: http://tvoemisto.tv/exclusive/viktor_morozov_pro_batyariv_garri_pottera_ta_lviv_yak_pup_zemli_92325.html (дата звернення: 11.11.2020).
8. Харчишин О. М. Український пісенний фольклор в етнокультурі Львова: трансформаційні процеси, міжкультурні пограниччя : монографія / Ін-т народознавства Нац. акад. наук України; передм. С. П. Павлюка, Р. Ф. Кирчіва. Львів : Простір-М, 2011. 368 с.
9. Habela J. Kurzowa Z. Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku. Wyd. 2. Kraków : Polskie Wydaw. Muzyczne, 1997. 339 s.
10. Jakubowska U. Mit lwowskiego batiara. Warszawa : Instytut Badan Literackich, 1998. 351 s.
11. Szolginia W. Batiar i jego bałak // Lwów i jego mieszkańcy. Wydanie specjalne tygodnika Przekrój. 1991. URL: <http://www.lwow.home.pl/przekroj/batiary.html> (дата доступу 20.10.2020).

REFERENCES

1. Bilan, B. (2013). Batyar Andriy Panchyshyn: “With my work I build Lviv upside down” [Batyar Andrij Panchyshyn: «Svoyeyu tvorchystyu ya buduyu Lviv dogory nogamy»]. In: *Time and events [Chas i podii]*. May 23. Available at: <http://zik.ua/ua/analytics/2013/05/14/408369> (accessed: 13th September 2020) [in Ukrainian].
2. Vynnychuk, Y. (2014). From a stupid head [Z durnoyi golovy]. *Television news service [Televiziina sluzhba novyn TSN]*. October 30. Available at: <http://tsn.ua/analitika/z-durnoyi-golovi-389006.html> (accessed: 2nd November 2020) [in Ukrainian].
3. Vynnychuk, Y. (2010). *Subculture of Lviv's Batyars (Recorded by Lilia Kuzik) [Subkultura lvivskych batyariv]*. Zaxid.net. November 30 Available at: http://zaxid.net/news/showNews.do?subkultura_lvivskih_batyariv&objectId=1117312 (accessed: 12th December 2020) [in Ukrainian].
4. Kozytsky, A. (2007). Batiary. In: *Encyclopedia of Lviv [Entsyklopediia Lvova]*, 4 t. T. 1: A–G. Lviv: Litopys, pp. 190–192 [in Ukrainian].
5. Kosmolinska, N. and Ochrimenko, Y. (2004). Homo leopolensi esse. In: *Yi [Yi], Independent culturological journal. No. 36*. Available at: <http://www.ji.lviv.ua/n36-1texts/kosmolinska.htm> (accessed: 6th October 2020) [in Ukrainian].
6. Morozov Victor (official site). Available at: <http://www.victormorozov.com/ukr/frame.html> (accessed: 4th December 2020) [in Ukrainian and English].
7. Sabadyshyna, Y. (2018). Only in Lviv. Victor Morozov about the Batyars, Harry Potter and the city as the navel of the earth [Tilko vi Lvovi. Viktor Morozov pro batyariv, Garri Pottera ta misto yak pup zemli]. In: *Your city [Tvoye misto]*. Available at: http://tvoemisto.tv/exclusive/viktor_morozov_pro_batyariv_garri_pottera_ta_lviv_yak_pup_zemli_92325.html (accessed: 11th November 2020) [in Ukrainian].
8. Kharchyshyna, O. (2011). *Ukrainian song folklore in the ethnoculture of Lviv: transformation processes, intercultural borders [Ukrayinskyj pisennyj folklor v etnokulturi Lvova: transformacijni procesy, mizhkulturni pogranychchya]*, monograph, foreword by S. Pavliuk, R. Kirchiv. Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Lviv: Prostir-M, 368 s. [in Ukrainian].
9. Habela, J. and Kurzowa, Z. (1997). *Lviv's street, cabaret and occasional songs until 1939 [Lwowskie piosenki uliczne, kabaretowe i okolicznościowe do 1939 roku]*, ed. 2. Krakow: Polskie Wydaw. Muzyczne, 339 s. [in Polish].
10. Jakubowska, U. (1998). *Mit lwowskiego batiara*. Warszawa : Instytut Badan Literackich, 351 s. [in Polish].
11. Szolginia, W. (1991). Batiar and his speech [Batiar i jego bałak]. In: *Lviv and its inhabitants. A special issue of the Przekrój weekly [Lwów i jego mieszkańcy. Wydanie specjalne tygodnika Przekrój]*. Available at: <http://www.lwow.home.pl/przekroj/batiary.html> (accessed: 20th October 2020) [in Polish].

ОЛИЙНЫК И. И.

Олийнык Иванна Ивановна — аспірант кафедри історії мирової музики Національної музикальної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6275-1593>

olivanoocka@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231211>

БАТЯРСКИЕ ПЕСНИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИКТОРА МОРОЗОВА

Актуальность исследования. Как социальное явление с собственным жаргоном и культурными традициями, субкультура баяров уже стала предметом многих научных трудов польских и украинских исследователей. В частности, этот вопрос стал центральным в работах У. Якубовской, А. Козицкого, О. Харчишиной, Ю. Винничука, Н. Космолинской В. Шолгини. Баярские песни как пласт городской музыки Львова получили новую жизнь благодаря творчеству В. Морозова, реализовавшись в издании одного альбома баярских и двух альбомов необаярских песен. Последняя группа песен и её жанрово-интонационные параметры ещё не были в центре внимания авторов музыковедческих исследований и открывают новые перспективы в изучении генетических связей городской музыки и популярной современной музыки Украины.

Цель статьи — проанализировать жанрово-интонационные особенности необаярских песен в альбомах Виктора Морозова, выявить принципы циклизации альбомов, исследовать генетические связи между баярскими и необаярскими песнями.

Результаты и выводы исследования. При детальном рассмотрении каждый из трёх альбомов «Только во Львове» («Тільки в Львові»), «Сердце баяра» («Серце баяра») и «Баярский блюз» («Баярський блюз») содержит признаки вокально-циклического жанра с развёрнутой музыкальной драматургией. Во многих аспектах она перекликается с принципами циклизации академических жанров, в частности, вокального цикла и программной сюиты. Основой драматургического развития альбомов стал метод контраста на уровне образно-тематической, жанровой, темпо-метрической организации. Кроме этого, все три альбома фактически образуют одну линию трансформации баярских песен от максимально приближенного к аутентичному звучанию песен периода 20–30-х годов XX столетия, и до новых авторских — необаярских песен, созданных на основе современных жанров.

Новые сюжеты и темы вербального текста необаярских песен также прямо апеллируют к оригинальным периодам первых львовских баяров в начале XX века. Так, в центре внимания снова стали любовные приключения баяров, борьба за авторитет и уважение среди представителей субкультуры, любовь к родному городу, прославление бесстрашия, жизни, не обременённой законами, страхом; реалистичное, часто ироническое отношение к упомянутым в песне событиям. В необаярских песнях сохраняются характерный локальный говор, включающий комбинирование лексики различных языковых систем. Применение лексических искажений, нецензурной лексики приобретает новое воплощение через современные неологизмы, заимствования. Исполняются песни по-прежнему исключительно мужчинами, а главной жанровой канвой остаются танцы, среди которых полька, вальс, танго, штаер и другие. Органично воплощается и феномен двойной природы баярских песен, где фольклорное и авторское находят выражение через сочетание анонимных и авторских песен довоенного времени и созданных авторами альбомов необаярскими песнями. Необаяры во главе с В. Морозовым в альбомах «Только во Львове», «Сердце баяра» и «Баярский блюз» сознательно апеллируют к пласту баярских песен, ставя цель дать новую жизнь баярскому песенному жанру в контексте современных музыкальных тенденций, спасти уникальный феномен от забвения, переосмыслить в контексте реалий современности. Благодаря концептуальному подходу к созданию упомянутых альбомов, авторам удалось не только органично продолжить музыкальные традиции баярства, но и придать им новую жизнь на новом, ещё более ярком художественном уровне.

Ключевые слова: творчество Виктора Морозова, баярские песни, городская музыка Львова, необаярство, драматургия музыкального альбома.

IVANNA OLIINYK

Oliinyk, Ivanna — postgraduate student at the Department of World music at the Tchaikovsky National music academy of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6275-1593>

olivanocka@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2021.130.231211>

BATYAR SONGS IN VIKTOR MOROZOV'S CREATIVITY

Relevance of the study. The batyar subculture has already become the subject of many scientific works of Polish and Ukrainian researchers as a social phenomenon with its own jargon and cultural traditions. In particular, this issue has become central in the works of U. Jakubowska, A. Kozytsky, O. Kharchyshyn, Y. Vynnychuk, N. Kosmolinska, W. Szolginia and others. Batyar songs as a layer of Lviv city music got a new life thanks to the creativity of V. Morozov, realized in the publication of three albums with neobatyar songs. This group of songs and its genre and intonation parameters have not yet been at the center of musicological research and open up new perspectives for learning of genetic links between urban music and popular contemporary music in Ukraine.

The purpose of the study is to analyze the genre and intonation features of Viktor Morozov's albums, the principles of their cyclization, to explore the genetic links between batyar and neobatyar songs.

Results and conclusions. Each of the three albums “Only in Lviv” (“Tilku vi Lvovi”), “Heart of the batyar” (“Serdtse batiara”) and “Batyarsky blues” (“Batiarskyi bliuz”) reveals itself as a large genre, which structure builds an expanded musical dramaturgy. In many aspects, it is connected with principles of the cyclization of academic genres, in particular, the vocal cycle and the program suite. The basis of the dramaturgy development of the albums was the method of contrast at the level of thematic, genre, tempo-metric organization. In addition, all three albums actually formed the one line of transformation of batiar songs from the authentic sound of songs from the period of the 20–30s of the twentieth century, and to new author's — neobatyar songs, there were created on the basis of modern genres.

New plots and themes of the verbal text of neobatyar songs also directly appeal to the original period of the first Lviv batyars at the beginning of the 20th century. The love adventures of the batyars, the struggle for authority and respect among the representatives of the subculture, the love for the native city, the glorification of fearlessness, life with not burdened by laws and fear became the main topics in neobatyar songs too. A characteristic local dialect is preserved, including a combination of vocabulary of various language systems; the use of lexical distortions, obscene vocabulary takes on a new embodiment through modern neologisms, borrowings. Songs are still performed exclusively by men, and the main genre outline is dance, including polkas, waltzes, tango, staer and others. The phenomenon of the double nature of batiar songs is organically embodied, where folklore and author's songs are expressed through a combination of anonymous and original songs of the prewar period and neobatyar songs created by the authors of the albums. The nebatyars headed by V. Morozov in the albums “Only in Lviv”, “Heart of the batyar” and “Batyarsky blues” deliberately appeal to the layer of batyar songs, aiming to give new life to the old batyar song genre in the context of modern musical trends, to save the unique phenomenon from oblivion, rethink them in the context of the realities of our time. Thanks to the conceptual approach to the creation of the aforementioned albums, the authors managed not only to organically continue the musical traditions of batyar songs, but also to give them new life at a fresh, even brighter artistic level.

Keywords: music of Victor Morozov, batyar songs, Lviv urban music, neobatyarstvo, music album's dramaturgy.